

Gjenopptakelseskommisjonen og partene i Torgersen-saken studerer åstedsbildene fra 1957. Fra venstre: daværende nestleder i kommisjonen Helen Sæter, daværende leder Janne Kristiansen, statsadvokat Anne Kattelund, professor Per Brandtzæg og advokat Ståle Eskeland. FOTO: Hans O. Torgersen

Hvor sikker er en dom?

Gjenopptakelseskommisjonen. Etterkontrollen av Gjenopptakelseskommisjonens arbeid fremstår som en velvillig hvitvasking av kommisjonen.

Kronikk

Per Brandtzæg professor, Oslo Universitetssykehus, Rikshospitalet, **Ståle Eskeland** professor, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo

Publisert: 16.aug. 2012 06:00 Oppdatert: 15.aug. 2012 21:24

I juni 2008 sendte 270 forskere innen medisin og naturvitenskap brev til daværende justisminister Knut Storberget (Ap). De uttrykte bekymring for at Kommisjonen for gjenopptagelse av straffesaker ikke gjør en forsvarlig vurdering av tekniske funn.

Kommisjonen «neglisjerer moderne vitenskapelige metoder uten å gi noen konsistent analyse med troverdig begrunnelse», skrev de. Tilsvarende problemstilling ble nylig tatt opp av demokratene i det amerikanske senatet.

I sommer mottok Justisdepartementet rapporten fra en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå hvordan Gjenopptakelseskommisjonen har fungert siden den ble opprettet i 2004. De 270 forskernes kritikk er ikke berørt og heller ikke andre sterkt kritiske artikler eller kommentarer til kommisjonens praksis omtales. Snarere enn en kritisk evaluering fremstår etterkontrollen som en velvillig hvitvasking av kommisjonen.

Kvalitetssikring

Hovedbegrunnelsen for etableringen av kommisjonen var at det ble ansett som uheldig at dommere skulle avgjøre om kolleger hadde dømt feil. Stortinget ønsket å bedre tilliten til at det finnes en forsvarlig mulighet for å avsløre gale dommer. Lovgiveren flyttet derfor spørsmål om gjenopptagelse (en ordning vi har hatt siden 1887) over til en selvstendig, allsidig sammensatt kommisjon. Etter tre til fem år skulle det foretas en vurdering av nyordningen.

Det er den som nå foreligger. En arbeidsgruppe ledet av jusprofessor Ulf Stridbeck avga 15. juni rapporten *Etterkontroll av Kommisjonen for gjenopptagelse av straffesaker*. De to hovedspørsmålene gruppen har vurdert er om kommisjonen har «tillit» og om kommisjonen har «forutsetninger for å treffe innholdsmessig gode avgjørelser».

Rettsikkerhet

Det sentrale spørsmålet er om kommisjonens avgjørelser er «innholdsmessig gode», det vil si om de beror på «god bevisvurdering» og «riktig rettsanvendelse». Det er umulig å svare på dette uten å gå inn i enkeltsaker, gjerne de mest omstridte. Det har gruppen ikke gjort. Den har gjennomført en rekke intervjuer, men ikke med advokater, forskere eller forfattere som er sterkt kritiske til hvordan kommisjonen fungerer. Til tross for disse alvorlige manglene konkluderer rapporten med at kommisjonen har tilfredsstillende forutsetninger for å treffe gode avgjørelser.

Mye kritikk av kommisjonen er imidlertid offentlig kjent. Arbeidsgruppen har registrert negative innlegg i riksdekkende dagspresse, og antallet har vært jevnt stigende fra 0 i 2004 til 37 i 2011. Men noen analyse av kritikken foretas ikke. Gruppen nøyer seg med å si at innleggene «fremstår ofte som partsinnlegg, samtidig som de kan reise en del prinsipielle spørsmål knyttet til kommisjonens arbeidsform». Det er det hele.

” *En dårlig utredning er verre enn ingen evaluering. Den bidrar bare til å sementere svakheter.*

Litteraturlisten i rapporten inneholder knapt noe som er skrevet om bevis og justismord de senere år, hverken nasjonalt eller internasjonalt. Den norske litteraturen er lett tilgjengelig og ganske omfattende i form av bøker på anerkjente forlag og artikler i fagtidsskrifter. Listen inneholder derimot mye perifer eller irrelevant litteratur.

Bevisvurdering

Heller ikke en grunnleggende artikkel i Science fra 2005 nevnes («The Coming Paradigm Shift in Forensic Identification Science»). Ingen som arbeider seriøst med rettsikkerhet i straffesaker er ukjent med artikkelen, som konkluderer med at i 86 dokumenterte justismordsaker hadde de sakkyndige tatt feil i to av tre. Kommisjonen har uttalt at disse funnene i USA ikke har særlig betydning for vurderingen av sakkyndiges uttalelser i Norge. Dette er åpenbart feil, men kommenteres ikke i rapporten.

Solskinshistorier om hvor fornøyd domfelte var med kommisjonens behandling av to mindre alvorlige saker (nektelse av bøter) gjengis nesten i sin helhet «som kontrasteksempler til de beretningene som kommisjonen vanligvis forbindes med». Budskapet fra arbeidsgruppen er ikke til å misforstå: Kritikken mot kommisjonen er stort sett uberettiget.

Les også

Beredskap med større innsikt¹

Beredskap. Skal vi ha en virkelig god terrorberedskap, må vi få et tettere samspill mellom politi, forsvar og naturvitenskapelig forskning.

Men er det noe nyere forskning har vist, så er det først og fremst at rettslig vurdering av bevis ofte er ren gjetting ikledd en tilsynelatende rasjonell argumentasjon. Domstolene tar ofte på fritt grunnlag standpunkt til om et vitne, en fornærmet eller en tiltalt er «troverdige», enda vi i dag vet at det ikke finnes gode kriterier for dette - noe Stridbeck skulle kjenne godt til etter sitt arbeid med vitnepsykologiske problemstillinger. Kommisjonen har så langt vi kjenner til, ikke kritisert domstolenes praksis - tvert imot godtatt den. Arbeidsgruppen er taus også på dette punkt.

27. mars i år arrangerte blant annet Advokatforeningen et stort seminar om Gjenoptakelseskommisjonen. Ingen fra kommisjonen svarte ja til invitasjonen om å delta - underlig nok var alle forhindret. Arbeidsgruppens sekretær var der, og delvis også lederen. Men praktisk talt ingen av de mange kritiske synspunktene som fremkom på seminaret, omtales i gruppens rapport.

Inhabilitet

Det fremgår av rapporten at kommisjonen har som praksis at medlemmene selv avgjør om de er inhabile uten votering. Dette karakteriserer arbeidsgruppen som «uheldig». At det er lovstridig feies under teppet. Forklaringen er kanskje i at gruppens leder selv er «inhabil». Før han foretok evalueringen, syntes Stridbeck å ha bestemt seg for at kommisjonen fungerer godt. Dette fremgår av et foredrag han holdt i USA sommeren 2011 hvor han roste kommisjonens arbeid. Senere, i februar i år, skrev han en artikkel i et canadisk fagtidsskrift sammen med professor i vitnepsykologi, Svein Magnussen, hvor den positive vurderingen gjentas: «Look to Norway!». Magnussen var medlem av kommisjonen i flere år og har skrevet en rekke fagartikler sammen med Stridbeck. Han er altså blant dem Stridbeck-utvalget nå har evaluert og stemplet godkjent. Da Stridbeck ble konfrontert med denne åpenbare rolleblanding, svarte han at dette ikke kunne være noe problem. Det er nok en mening han er temmelig alene om.

Evalueringer av hvordan offentlig forvaltning ivaretar sitt samfunnsansvar er en viktig forutsetning for forbedringer. Men en dårlig utredning er verre enn ingen evaluering. Den bidrar bare til å sementere svakheter. Arbeidsgruppens rapport er dessverre en slik verdiløs og skadelig utredning.

Flere bilder

Gjenopptakelseskommisjonen og partene i Torgersen-saken studerer åstedsbildene fra 1957. Fra venstre: daværende nestleder i kommisjonen Helen Sæter, daværende leder Janne Kristiansen, statsadvokat Anne Kattelund, professor Per Brandtzæg og advokat Ståle Eskeland. FOTO: Hans O. Torgersen

---

Mest lest meninger

Den dumme staten

Toppen av vårt norske samfunn blir mer og mer elitepreget.

Fredrik Skavlan kan virke glatt og ufarlig, men ikke la deg lure

Kunsten å lytte. Det er her hemmeligheten bak Fredrik Skavlans enorme suksess som talkshowvert ligger.

Aftenposten meninger på Facebook

Liker Du liker dette.

8,032 personer liker **Aftenposten meninger**.

Cathrine Marianne Kenneth Christian Mona Sverre

Per Hilde Eirik Ann

[Underholdningsguiden](#)

[Kapittel, Stavanger internasjonale festival for litteratur og ytringsfrihet](#)

Sølvberget - Stavanger Kulturhus

Mest kommentert siste døgn

- 05:31 [Bilister risikerer at bompenger går til tog \(103\)](#)
- 09:34 [Den dumme staten \(64\)](#)
- 10:21 [Opposisjonen vil ha åpenhet om 22. juli-referater, men kan ikke kreve det \(29\)](#)
- 04:06 [Boligproblemet kan løses \(28\)](#)
- 06:49 [NorgesGruppen fikk åpningsforbud, men åpnet fire nye butikker \(24\)](#)
- 15:40 [Bro og vindmøller gikk foran sikring av Regjeringskvartalet \(62\)](#)

Sluttnoter

1. <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Beredskap-med-storre-innsikt-6963903.html>

